

พฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย*

**BULLYING AMONG MIDDLE SCHOOL STUDENTS
IN A PROVINCE OF CENTRAL THAILAND**

ศุภรดา ชุมพาลี, พย.บ. (Supharada Chumpalee, B.N.S.)**

ทัศนา ทวีคูณ, RN, Ph.D. (Tusana Thaweekoon, RN, Ph.D.)***

Abstract

Objective: To investigate bullying behaviors among middle school students in a province of Central Thailand.

Methods: The samples were 425 students who were studying in Mathayomsuksa 1-3 in the academic year 2015 from two schools in a province of Central Thailand. The research instruments included the general information questionnaire and the Olweus Bullying questionnaire (Thai version). Data were analyzed by using descriptive statistics and chi-square test.

Results: The results showed that subjects were classified into 4 groups as follow: 36.5% were in the bully/victim group, 33.4% were in the victim group, 25.9% belonged to the non-involved

group and 4.2 % were in the bully group. The majority of victim group was girls, whereas the majority of bully group was boys. The type of bullying behaviors reported the most was verbally bullying. Bullying usually occurred in the classroom while the teacher was absent. About twenty eight percent of the victim group usually told someone about the bully. When being bullied, the first person the victims usually told was their friends, followed by siblings, teachers, and parents, respectively. About 22.6 % of the victims never told anyone about being bullied. When students saw other students being bullied, 29.2% reported that they tried to stop the bully sometimes. In addition, the majority of teacher (55.1%) intervened the bully events. The results of this

*วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Thesis, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

** นักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Student, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

***Corresponding author, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Corresponding author, Assistant Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University), Email: tusana.tha@mahidol.edu

วันที่รับ (received) 5 มีนาคม 2561 วันที่แก้ไข (revised) 15 พฤษภาคม 2561 วันที่ตอบรับ (accepted) 14 มิถุนายน 61

research can be used for developing program to prevent bullying in schools.

Keywords: Middle School, Students, Bully, Victim, Bullying, Thailand

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย

วิธีการศึกษา: กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2558 จาก 2 โรงเรียนของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย จำนวน 425 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามพฤติกรรมรังแกกันฉบับภาษาไทยของโอลเวิส วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและสถิติทดสอบไคสแควร์

ผลการศึกษา: พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและผู้ถูกรังแกร้อยละ 36.5 กลุ่มผู้ถูกรังแกร้อยละ 33.4 กลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันร้อยละ 25.9 และกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นร้อยละ 4.2 ตามลำดับ กลุ่มผู้ถูกรังแกจะพบมากในเพศหญิง ส่วนกลุ่มผู้รังแกจะพบมากในเพศชาย รูปแบบของการรังแกกันที่พบมากที่สุดคือการรังแกกันทางวาจา สถานที่เกิดพฤติกรรมรังแกกันบ่อยคือ ในห้องเรียนเวลาครูไม่อยู่ ส่วนใหญ่นักเรียนที่เคยถูกรังแกได้บอกให้ผู้อื่นรับรู้ (ร้อยละ 28.2) บุคคลที่ผู้ถูกรังแกบอกเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันขึ้นพบว่า จะบอกเพื่อนเป็นคนแรก รองลงมาคือ บอกพี่หรือน้องตนเอง บอกครูประจำชั้น และบอก

พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียน ตามลำดับ มีจำนวนร้อยละ 22.6 ที่ไม่เคยบอกให้ใครรู้ เมื่อเห็นนักเรียนอื่นถูกรังแก ส่วนใหญ่นักเรียนจะพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 29.2) และเมื่อมีนักเรียนถูกรังแก ส่วนใหญ่ครูหรือผู้ใหญ่จะพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำนั้น (ร้อยละ 55.1) ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในโรงเรียนต่อไป

คำสำคัญ: มัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียน ผู้รังแก ผู้ถูกรังแก พฤติกรรมรังแกกัน ประเทศไทย

ความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมรังแกกัน (Bullying) เป็นการแสดงความก้าวร้าวโดยเจตนา ของผู้รังแกต่อผู้ถูกรังแกทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทำติดต่อกันต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ถูกรังแกได้รับความทุกข์ทรมาน เกิดความกลัว หรือได้รับบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งผู้รังแกมักจะเป็นผู้ที่มีกำลังหรืออำนาจเหนือกว่าผู้ถูกรังแก (Olweus, 1996a) จากการสำรวจพฤติกรรมรังแกกันกว่า 40 ประเทศทั่วโลกพบพฤติกรรมรังแกกันในเด็กผู้ชายโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.6-45.2 และในเด็กผู้หญิงพบร้อยละ 4.8-35.8 (Craig et al., 2009) ส่วนการศึกษาในประเทศไทย พบพฤติกรรมรังแกกันในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นร้อยละ 10.3 (Wilson, Dunlavy, & Berchtold, 2013) ซึ่งวัยที่พบพฤติกรรมรังแกกันมากที่สุดอยู่ในช่วงกลุ่มอายุ 11-15 ปี โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนระดับประถมปลายและมัธยมต้น พบว่ามีนักเรียนร้อยละ 40 ที่เคยถูกรังแก เดือนละ 2-3 ครั้งหรือบ่อยกว่านั้น (Craig et al., 2009)

นอกจากนี้ผลการศึกษาในกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิงอายุ 12-15 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบพฤติกรรมรังแกกันถึงร้อยละ 81.7 (ชุตินาถ สักกรินทร์กุล และอลิสตาวัชรสินธุ, 2557) จากสถิติที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน เพราะมีอุบัติการณ์เกิดพฤติกรรมรังแกกันค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มช่วงอายุอื่น

พฤติกรรมรังแกกันสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มตามประสบการณ์ที่ได้รับ คือกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน (Mizuta, Okada, Nakamura, Yamaguchi, & Ojima, 2018) จากการศึกษาในนักเรียนเกรด 6-9 ประเทศสหรัฐอเมริกา พบกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น ร้อยละ 13 กลุ่มผู้ถูกรังแก ร้อยละ 10.6 กลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น ร้อยละ 6.3 และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน ร้อยละ 70.1 (Nansel et al., 2001) การศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดหนึ่ง ในประเทศไทย จำนวน 527 คน พบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น ร้อยละ 31.50 กลุ่มผู้ถูกรังแก ร้อยละ 30.55 กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น ร้อยละ 3.41 และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน ร้อยละ 34.54 (รัศมีแสง หนูเป็นน้อย, ทักษนา ทวีคุณ และพัชรินทร์ นินทจันทร์, 2561) จากการศึกษาความสัมพันธระหว่างกลุ่มของพฤติกรรมรังแกกันกับเพศ โดยในกลุ่มผู้ถูกรังแกพบว่า วัยรุ่นหญิงจะถูกรังแกมากกว่าวัยรุ่นชาย (Arslan, Savaser, & Yazgan, 2011; Craig et al., 2009; Hye-Jin, Young-Eun, Moon-Doo, & Won-Myong, 2017) ในขณะที่บางการศึกษาพบว่า

วัยรุ่นชายจะถูกรังแกมากกว่าวัยรุ่นหญิง (Karlsson, Stickle, Lindblad, Schwab-Stone, & Ruchkin, 2014) และในบางการศึกษาไม่พบความแตกต่างระหว่างวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงที่ถูกรังแก (Calvete, Fernández-González, González-Cabrera, & Gámez-Guadix, 2018; Saiz et al., 2019) สำหรับกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นพบว่า วัยรุ่นชายจะเป็นผู้รังแกมากกว่าวัยรุ่นหญิง (Mizuta et al., 2018; Peeters, Cillessen, & Scholte, 2010) สำหรับกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นพบว่า วัยรุ่นชายจะเป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นมากกว่าวัยรุ่นหญิง (Ford, King, Priest, & Kavanagh, 2017; Mizuta et al., 2018)

วัยรุ่นประสบปัญหาพฤติกรรมรังแกกันหลากหลายรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การรังแกด้วยวาจา (verbal bullying) ได้แก่ การล้อเลียนด้วยคำหยาบคาย ล้อชื่อ ข่มขู่บังคับ เขียดเชื้อชาติ หรือสีผิว 2) การทำร้ายร่างกาย (physical bullying) ได้แก่ การตีเตะ ผลักเหวี่ยง 3) การแย่งของหรือเงิน (attack on property) ได้แก่ การขโมย นำสิ่งของไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือ ทำลายของ 4) การรังแกโดยอ้อม (indirect bullying) ได้แก่ การปล่อยข่าวลือให้เสื่อมเสียหรือทำให้เพื่อนไม่ชอบ 5) การแยกจากสังคม (social exclusion) ได้แก่ การปล่อยให้โดดเดี่ยวไม่ให้เข้ากลุ่ม การเพิกเฉยไม่สนใจ และ 6) การคุกคามทางเพศ (sexual bullying) ได้แก่ การเรียกด้วยคำพูดที่ไม่ดี ด้วยการแสดงความเห็นหรือท่าทางที่สื่อไปในเรื่องทางเพศ (Olweus, 1996b) จากการศึกษาพบว่า รูปแบบพฤติกรรมรังแกกันทั้งที่เป็นการรังแกผู้อื่นและการถูกรังแกที่พบมากที่สุดคือ รูปแบบการรังแกด้วยวาจา (กอร์ปบุญภาวะกุล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์, 2554; ชุตินาถ

ศักดิ์กรินทร์กุล และอลิสตา วัชรสินธุ, 2557; ธิดารัตน์ ปุระณะชัยคีรี, สิริรัตดา ปัญญาภาส และ จิตวี แก้วพรสวรรค์, 2558; เบญจพร อนุสนธิ์พรเพิ่ม และคมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์, 2558; Çaliskan et al., 2019)

พฤติกรรมรังแกกันส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมรังแกกันจากการศึกษาพบว่า การเป็นผู้รังแกผู้อื่นในช่วงวัยรุ่นจะส่งผลให้มีพฤติกรรมเกรง รุนแรง ต่อต้านสังคมเมื่อเป็นผู้ใหญ่ได้ (Lösel & Bender, 2011) โดยจะมีพฤติกรรมติดตัวไปจนโต กลายเป็นบุคคลก้าวร้าว อันธพาล และละเมิดกฎหมาย (เกษตรชัย และหิม, 2556) มีพฤติกรรมรุนแรง มีเรื่องชกต่อย ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ลักขโมย ใช้สารเสพติด หนีเรียนบ่อย ผู้รังแกผู้อื่นมักจะ มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์แบบแสดงออก (นิอร บุญเพื่อน, 2554) ในส่วนกลุ่มผู้ถูกรังแก จะรู้สึกน้อยใจ เสียใจ รู้สึกเป็นส่วนเกินของกลุ่ม มักจะพยายามแยกตัวจากเพื่อน มองโลกในแง่ร้าย มีปัญหาผลการเรียนตกต่ำ (Owusu, Hart, Oliver, & Kang, 2011; Yang et al., 2013) มีความรู้สึกกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อมาโรงเรียน (Gofin & Avitzour, 2012) สูญเสียความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Chang et al., 2013) สมาธิสั้น (Yang et al., 2013) มีภาวะซึมเศร้าและมีความคิดฆ่าตัวตาย (Bonanno & Hymel, 2013)

พฤติกรรมรังแกกันนับว่าเป็นกระบวนการกลุ่มทางสังคมที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งเมื่อมีพฤติกรรมรังแกกันเกิดขึ้น นอกจากจะเกี่ยวข้องกับ ผู้ถูกรังแกและผู้รังแกผู้อื่นแล้ว ยังมีกลุ่มที่อยู่ในเหตุการณ์อีก 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เข้าร่วมรังแก 2) กลุ่มที่สนับสนุนการรังแก 3) กลุ่มที่มองอยู่

เฉย ๆ และ 4) กลุ่มที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก (Salmivalli, Lagerspetz, Björkqvist, Österman, & Kaukiainen, 1996) ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มมีทัศนคติต่อพฤติกรรมรังแกกันที่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีความรู้สึกสงสารเห็นใจผู้ถูกรังแก มีแนวโน้มที่จะเข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก (Peets, Pöyhönen, Juvonen, & Salmivalli, 2015) ส่วนกลุ่มที่มองอยู่เฉย ๆ จะมีความแปลกแยกในด้านความคาดหวังต่อการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน โดยที่เด็กในกลุ่มนี้จะคิดว่าผู้ถูกรังแกจะรู้สึกดีขึ้น ถ้าได้มีการห้ามหรือหยุดการรังแกกัน แต่อย่างไรก็ตามเด็กกลุ่มนี้จะไม่คิดว่าพฤติกรรมรังแกกันจะลดลงได้จากการพยายามหยุดรังแก (Pöyhönen, Juvonen, & Salmivalli, 2012) ส่วนกลุ่มที่ส่งเสริมการรังแกกัน เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติที่ต่อต้านการรังแก จะมีความคิดว่า พฤติกรรมรังแกกันเป็นการแสดงถึงอำนาจ ซึ่งถ้าได้เข้าร่วมกับผู้รังแกจะทำให้ตนเองพลอยมีชื่อเสียงไปด้วย (Veenstra, Lindenberg, Huitsing, Sainio, & Salmivalli, 2014)

พฤติกรรมรังแกกันในวัยรุ่นส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่โรงเรียน ซึ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเช่น สถานที่ในโรงเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน เพื่อนนักเรียน ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมรังแกกันในโรงเรียน (ทัศนาก ทวีคุณ, 2558) จากการศึกษาค้นคว้า สถานที่ที่นักเรียนถูกรังแกมากที่สุด 5 อันดับ คือ ห้องเรียนเวลาครูไม่อยู่ ทางเดินหน้าห้องเรียนหรือบันได สนามโรงเรียน โรงอาหาร และในห้องเรียนต่อหน้าครู ตามลำดับ (สมบัติ ดาปัญญา, 2549) พฤติกรรมรังแกกันนับว่าเป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด โดยนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน จะมีวิธีการปรับตัวในการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกันไป เช่น

เมื่อถูกรังแก ผู้ถูกรังแกขอความช่วยเหลือจากเพื่อน หรือหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมอื่น เช่น บอกรู หรือบอกผู้ใหญ่คนอื่นๆ (Kristensen & Smith, 2003) ผู้ถูกรังแกยังใช้วิธีการเผชิญปัญหาโดยวิธีเก็บกดไว้ข้างในหรืออาจแยกตัวออกจากสังคม (Donoghue, Almeida, Brandwein, Rocha, & Callahan, 2014) จากการศึกษาโดย Smith และ Shu (2000) พบว่า ร้อยละ 30 ของผู้ถูกรังแกไม่ยอมบอกรูเกี่ยวกับการถูกรังแก นอกจากนี้ผู้ถูกรังแกบางรายไม่แสดงออกทางพฤติกรรมแต่พยายามหาเพื่อนใหม่ (Kanetsuna, Smith, & Morita, 2006) ส่วนผู้ที่ป็นทั้งผู้รังแกและเป็นผู้ถูกรังแกมักใช้วิธีการเผชิญปัญหาโดยวิธีระบายออก แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและทำร้ายตนเอง (Olafsen & Viemerö, 2000) เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน เพื่อน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนจะเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เมื่อนักเรียนถูกรังแก จะบอกเพื่อนมากที่สุดและบอกเป็นอันดับแรก ๆ (สมบัติ ตาปัญญา, 2549; Cowie, 2000) โดยที่ครูหรือผู้ใหญ่เข้าไปช่วยจัดการดูแลจะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนลงได้ (Veenstra et al., 2014) จากการศึกษาของ Fekkes และคณะ (2005) พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนที่ถูก รังแกจะไม่บอกรูประจำชั้นว่าตนเองถูกรังแก แต่เมื่อครูทราบเกี่ยวกับการรังแก ครูจะพยายามเข้าไปหยุดการรังแกกันบ่อยครั้ง

จากการศึกษาโดย สมบัติ ตาปัญญา (2549) ซึ่งสำรวจข้อมูลโรงเรียน 11 แห่งใน 6 จังหวัด จากภาคเหนือ 2 แห่ง ภาคกลาง 2 แห่ง ภาคตะวันออก 1 แห่ง ภาคอีสาน 2 แห่ง และภาคใต้ 4 แห่ง รวมจำนวนนักเรียนที่มีส่วนร่วมประมาณ 2,300 คน พบว่าภาคกลางมีสัดส่วนของการรังแกกันมากที่สุด

ร้อยละ 23.22 รองลงมาเป็นภาคอีสาน ภาคเหนือ ร้อยละ 21.86 และ 21.31 โดยพบในภาคตะวันออก น้อยที่สุด ร้อยละ 15.77 แต่อย่างไรก็ดีในปัจจุบัน ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนยังคงอยู่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวถ้าไม่ได้รับการแก้ไขหรือป้องกัน จะส่งผลให้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตและพฤติกรรมตามมานอกจากนี้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันนับว่าเป็นปัญหาที่ซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่ม เช่น เพื่อน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การเกิดพฤติกรรมรังแกกัน รูปแบบของพฤติกรรมรังแกกัน สถานที่เกิด พฤติกรรมรังแกกันที่โรงเรียน ความคิด ความรู้สึก และปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน และการเข้ามาเกี่ยวข้องของเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาคกลาง ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรม เพื่อช่วยลดและป้องกันการเกิดพฤติกรรมในวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกลุ่มผู้ถูกรังแก ผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน
3. เพื่อศึกษารูปแบบของพฤติกรรมรังแกกัน สถานที่เกิดพฤติกรรมรังแกกัน ความคิด

ความรู้สึกและปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน และการเข้ามาเกี่ยวข้องกับเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2558 เก็บข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ใน 2 โรงเรียนในจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง

ประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีอายุระหว่าง 13 - 15 ปี ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้หลักวิเคราะห์ค่ากำลังทดสอบ (Power analysis) ของโคเฮน (Cohen, 1988) โดยกำหนดค่าอำนาจการทดสอบ (Power) เท่ากับ .80 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) ที่ .01 และกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ .20 คำนวณด้วยโปรแกรม G* Power (Erdfelder, Faul, & Buchner, 1996) ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 387 ราย และเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้อีกร้อยละ 10 จึงได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 426 ราย

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง

โดยเลือกอำเภอที่ลักษณะใกล้เคียงกัน 2 อำเภอ จากทั้งหมด 8 อำเภอ ในเขตจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง จากนั้นสุ่มเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาตามอำเภอละ 1 โรงเรียน แล้วสุ่มชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1, 2, และ 3 ชั้นปีละ 2 ห้อง นักเรียนสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและตอบแบบสอบถามได้สมบูรณ์จำนวน 425 คน ซึ่งเพียงพอตามการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในข้างต้น

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับอนุญาตในการเข้าเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียน มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนการวิจัย และสิทธิของกลุ่มตัวอย่างก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ปกครองในการให้นักเรียนเข้าร่วมการวิจัยโดยลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมวิจัย ซึ่งเป็นไปด้วยความสมัครใจ และสามารถออกจากงานวิจัยได้ตลอดเวลาที่ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องการ ซึ่งข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ การนำเสนอผลการศึกษาเป็นการนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ใช้เก็บข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พัฒนาโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน เกรดเฉลี่ย อาศัยอยู่กับใคร บรรยายภาคในครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดามารดา

ส่วนที่ 2 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกกัน ใช้ประเมินพฤติกรรมรังแกกัน พัฒนาโดยโอลิวีส (Olweus, 1996b) แปลเป็นภาษาไทยโดย สมบัติ ตาปัญญา (2549) มีข้อคำถามจำนวน 42 ข้อ ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อคำถามจำนวน 26 ข้อมาใช้ในการประเมิน โดยแบ่งออกเป็นส่วนตัวย่ย ดังนี้

2.1 รูปแบบและกลุ่มพฤติกรรมรังแกกัน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 18 ข้อ ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับการถูกรังแกรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 9 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับการรังแกผู้อื่นรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 9 ข้อ ลักษณะข้อคำถามจะถามความถี่ของการถูกรังแกและรังแกผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ ในช่วงสองเดือนที่ผ่านมา โดยแบ่งความถี่เป็น 5 ระดับคือ ระดับ 1 ไม่เคยเกิดเหตุการณ์รังแกกันขึ้นเลย ระดับ 2 เคยเกิดขึ้น 1-2 ครั้งเท่านั้น ระดับ 3 เกิดขึ้นเดือนละ 2-3 ครั้ง ระดับ 4 เกิดขึ้นสัปดาห์ละครั้ง และระดับ 5 เกิดขึ้นสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง

การแปลผล ในการศึกษาครั้งนี้ ความถี่ที่เกิดขึ้นมากกว่าหรือเท่ากับเดือนละ 2-3 ครั้ง (ตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป) ถือว่ามีพฤติกรรมรังแกกัน ผลรวมของข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการถูกรังแกและการรังแกผู้อื่นนำมาจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ถูกรังแก คือกลุ่มที่ตอบว่าเคยถูกรังแกเท่านั้น 2) กลุ่มผู้รังแกผู้อื่นคือ กลุ่มที่ตอบว่ารังแกผู้อื่นเท่านั้น 3) กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกคือ กลุ่มที่ตอบว่าถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และ 4) กลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันคือ กลุ่มที่ตอบว่าไม่ถูกรังแกและไม่รังแกผู้อื่น

2.2 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ สถานที่ที่ถูกรังแกจำนวน 1 ข้อ

2.3 ความคิด ความรู้สึกและปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ 1) ความคิดหรือความรู้สึกของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน 2) ปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นหรือเข้าใจว่ามีคนกำลังถูกรังแกอยู่ 3) การพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำของนักเรียนเมื่อมีนักเรียนคนอื่นถูกรังแก และ 4) ความคิดเห็นการเข้าร่วมรังแก ถ้ามีคนรังแกนักเรียนคนที่นักเรียนไม่ชอบอยู่แล้ว

2.4 การเข้ามาเกี่ยวข้องของเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ ได้แก่ 1) การบอกให้คนอื่นรับรู้ว่าถูกรังแก 2) การพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำของครูหรือผู้ใหญ่เมื่อนักเรียนถูกรังแก และ 3) การจัดการกับปัญหาการรังแกกันของครูประจำชั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขออนุญาติการ ทำวิจัยจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลแล้วนำมายื่นเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียน

2. เมื่อได้รับอนุญาตในการเข้าเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องเพื่อแนะนำตัว

ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และขออนุญาตอาจารย์เข้าพบนักเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการวิจัย สิทธิของกลุ่มตัวอย่างและนำหนังสือการขออนุญาตผู้ปกครองเข้าร่วมในการวิจัยไปให้ผู้ปกครองลงชื่อยินยอม

3. ประสานงานกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในวันและเวลาที่กำหนดในการตอบแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 30 นาที และเมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามเสร็จให้นำแบบสอบถามใส่ในกล่องปิดผนึกที่ผู้วิจัยเตรียมไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูปโดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ใช้สถิติบรรยายได้แก่การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน เกรดเฉลี่ย บรรยากาศในครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดามารดา

2. ใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกลุ่มผู้ถูกรังแก ผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน

3. ใช้สถิติบรรยายได้แก่การแจกแจงความถี่ ร้อยละในการวิเคราะห์พฤติกรรมรังแกกัน รูปแบบของพฤติกรรมรังแกกัน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน ความคิด ความรู้สึกและปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อ

เห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน และการเข้ามาเกี่ยวข้องกับเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนทั้งหมด 425 คน มีอายุเฉลี่ย 13.88 ปี (SD = 0.87) เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.5 เพศชาย ร้อยละ 43.5 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับกลาง (เกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.00 - 2.99) ร้อยละ 56.7 อาศัยอยู่กับบิดาและมารดาร้อยละ 64.9 และบรรยากาศในครอบครัวรักใคร่กลมเกลียวร้อยละ 67.1

พฤติกรรมรังแกกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างสามารถจำแนกกลุ่มพฤติกรรมรังแกกันได้เป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน พบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นมากที่สุดคือ ร้อยละ 36.5 รองลงมาคือกลุ่มผู้ถูกรังแก ร้อยละ 33.4 กลุ่มผู้ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน ร้อยละ 25.9 และกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นร้อยละ 4.2 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมรังแกกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมรังแกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 18.172$ $p = .001$) โดยพบว่ากลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น มีร้อยละของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่กลุ่มผู้ถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน มีร้อยละของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพฤติกรรมรังแกกันกับเพศ (n = 425)

ตัวแปร	ผู้รังแก	ผู้ถูกรังแก	ผู้ถูกรังแกและรังแก	ผู้ไม่เกี่ยวข้อง	χ^2	df	P-value
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
เพศ					18.172	3	.001
ชาย	9 (4.9)	57 (30.8)	86 (46.5)	33 (17.8)			
หญิง	9 (3.8)	85 (35.4)	69 (28.8)	77 (32.1)			

Chi-square test ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05

รูปแบบของการรังแกผู้อื่น ผลการวิเคราะห์ ใช้คำพูดไม่ดีที่เกี่ยวกับเชื้อชาติหรือผิวพรรณร้อยละ ข้อมูลพบว่ารูปแบบของการรังแกผู้อื่น 3 อันดับแรก 14.6 และการทำร้ายร่างกาย โดยการชก ตะ ดัน ได้แก่ การใช้คำพูดหยาบคายล้อเลียนร้อยละ 26.4 ต่อยแรง ๆ ร้อยละ 9.9 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของรูปแบบของการรังแกผู้อื่นในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา (n = 425)

รูปแบบของการรังแกผู้อื่น	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ)	
	ความบ่อยของพฤติกรรม ในช่วง 2 เดือน	
	ไม่เคยเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นเพียง 1-2 ครั้ง	เกิดขึ้นเดือนละ 2-3 ครั้ง หรือบ่อยกว่า
ใช้คำพูดหยาบคายล้อเลียน	313(73.6)	112(26.4)
ใช้คำพูดไม่ดีที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ หรือผิวพรรณ	363 (85.4)	62 (14.6)
ชก ตะ ดัน ต่อยแรง ๆ	381 (90.1)	44 (9.9)
ไม่ชวนเล่นหรือทำกิจกรรม	386 (90.8)	39 (9.2)
แสดงความเห็นที่ส่อไปในเรื่องทางเพศ	394 (92.7)	31 (7.3)
ข่มขู่หรือบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ	395 (92.9)	30 (7.1)
สร้างเรื่องโกหก ปลอ่ยข่าวลือ	402 (94.6)	23(5.4)
ขโมยเงิน แย่งของ	402 (94.6)	23 (5.4)

รูปแบบของการถูกรังแก ผลการวิเคราะห์ คำพูดไม่ดีที่เกี่ยวกับเชื้อชาติหรือผิวพรรณร้อยละ ข้อมูลพบว่า รูปแบบของการถูกรังแก 3 อันดับแรก 25.6 และสร้างเรื่องโกหก ปลอ่ยข่าวลือร้อยละ 23.3 ได้แก่ ใช้คำพูดหยาบคายล้อเลียนร้อยละ 54.1 ใช้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของรูปแบบของการถูกรังแกในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา (n = 425)

รูปแบบของการถูกรังแก	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ)	
	ความบ่อยของพฤติกรรม ในช่วง 2 เดือน	
	ไม่เคยเกิดขึ้น หรือเกิดเพียง 1-2 ครั้ง	เกิดขึ้นเดือนละ 2-3 ครั้ง หรือบ่อยกว่า
ใช้คำพูดเหยียดหยามล้อเลียน	195 (45.9)	230 (54.1)
ใช้คำพูดไม่ดีที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ หรือผิวพรรณ	316 (74.4)	109 (25.6)
สร้างเรื่องโกหก ปลอ่ยข่าวลือ	326 (76.7)	99 (23.3)
ชก ตะ คั้น ต่อยแรง ๆ	329 (77.4)	96 (22.6)
ไม่ชวนเล่นหรือทำกิจกรรม	343 (80.7)	82 (19.3)
ขโมยเงิน แยกของ	361 (84.9)	64 (15.1)
แสดงความเห็นที่ส่อไปในเรื่องทางเพศ	361 (84.9)	64 (15.1)
ข่มขู่หรือบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ	369 (86.8)	101 (13.2)

สถานที่ที่ถูกรังแก พบว่าบริเวณที่นักเรียนถูกรังแกมากที่สุด 3 อันดับแรกคือในห้องเรียน (เวลาครูไม่อยู่) ร้อยละ 40.5 ทางเดินหน้าห้องเรียนหรือบันได ร้อยละ 29.4 และบริเวณสนามของโรงเรียน ร้อยละ 22.6 ตามลำดับ

ความคิด ความรู้สึกและปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน

ความคิดหรือความรู้สึกของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้สึกสงสารและอยากจะช่วยเหลือ ร้อยละ 44.7 รองลงมาคือกลุ่มที่รู้สึกสงสารนิดหน่อยและไม่รู้สึกอะไรมากร้อยละ 35.7 ส่วนกลุ่มที่คิดว่าเขาคงไปทำอะไรมาและสมควรถูกรังแก พบร้อยละ 19.5

ปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นหรือเข้าใจว่ามีคนกำลังถูกรังแกอยู่พบว่า ส่วนใหญ่จะพยายามช่วยคนถูกรังแกทางใดทางหนึ่ง ร้อยละ 28.9 รองลงมาคือ ไม่ได้ทำอะไรแต่มีความคิดว่าควร

ช่วยคนถูกรังแก ร้อยละ 20.5 ส่วนกลุ่มที่มองดูเฉยๆ ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ไม่ได้ทำอะไรและคิดว่าเป็นเรื่องปกติ ร้อยละ 15.8 และมีนักเรียนร้อยละ 6.1 ที่ตอบว่าจะเข้าร่วมรังแกด้วย

การพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำของนักเรียนเมื่อนักเรียนคนอื่นถูกรังแกพบว่า เมื่อเห็นคนถูกรังแก ส่วนใหญ่จะพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำเป็นบางครั้ง ร้อยละ 29.2 รองลงมาคือแทบจะไม่เคยทำเลย ร้อยละ 22.8 เคยทำบ่อยๆ ร้อยละ 18.8 เคยทำแทบทุกครั้ง ร้อยละ 15.8 และเคยทำนาน ๆ ครั้งเท่านั้น ร้อยละ 13.4

ความคิดเห็นการเข้าร่วมรังแก ถ้ามีคนรังแกนักเรียนคนที่นักเรียนไม่ชอบอยู่แล้วพบว่า จะเข้าร่วมรังแก ร้อยละ 9.2 บางทีอาจจะทำก็ได้ ร้อยละ 18.4 ไม่รู้เหมือนกัน ร้อยละ 14.1 คงไม่หรือกลัว ร้อยละ 9.4 ไม่ทำ ร้อยละ 31.3 และไม่ทำแต่คิดว่าควร 17.6

การเข้ามาเกี่ยวข้องของเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน

การบอกให้คนอื่นรับรู้ว่าถูกรังแกพบว่า ใน 2 เดือนที่ผ่านมา ยังไม่เคยถูกรังแกเลยร้อยละ 49.2 เคยถูกรังแกแต่ไม่เคยบอกใครร้อยละ 22.6 เมื่อถูกรังแก บุคคลที่ถูกรังแกจะบอกพบว่า ส่วนใหญ่จะบอกเพื่อนร้อยละ 25.2 รองลงมาคือ บอกพี่หรือน้องตนเองร้อยละ 16 บอกครูประจำชั้นร้อยละ 15.3 บอกพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนร้อยละ 14.6 ที่เหลือคือ มีการบอกกับบุคลากรอื่นในโรงเรียนที่ไม่ใช่ครูประจำชั้น และบุคคลอื่น ๆ ร้อยละ 12.9

การพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำของครูหรือผู้ใหญ่เมื่อนักเรียนถูกรังแกพบว่า เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ส่วนใหญ่ครูหรือผู้ใหญ่พยายามห้ามหรือหยุดการกระทำนั้นร้อยละ 55.1 โดยเคยทำแทบทุกครั้งร้อยละ 15.8 เคยทำบ่อยๆ ร้อยละ 12.5 เคยทำเป็นบางครั้งร้อยละ 13.6 เคยทำนาน ๆ ครั้งเท่านั้น ร้อยละ 13.2 แต่ก็จะมีจำนวนร้อยละ 44.9 ที่แทบจะไม่เคยห้ามหรือหยุดการกระทำเลย

การจัดการกับปัญหาการรังแกกันของครูประจำชั้น เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันพบว่า ส่วนใหญ่ครูประจำชั้นจะมีการจัดการเกี่ยวกับการรังแกกันของนักเรียนร้อยละ 75.3 โดยทำมากกว่าเดียวร้อยละ 19.1 ทำค่อนข้างมากร้อยละ 19.8 ทำบ้างเหมือนกันร้อยละ 24.2 ทำค่อนข้างน้อยร้อยละ 12.2 แต่ก็จะมีจำนวนร้อยละ 24.7 ที่ทำน้อยมากหรือไม่ได้ทำเลย

การอภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมรังแกกัน

ผลการศึกษาพบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นร้อยละ 36.5 กลุ่มผู้ถูกรังแกร้อยละ

33.4 กลุ่มผู้รังแกผู้อื่นร้อยละ 4.2 และกลุ่มผู้ไม่เกี่ยวข้องกัพฤติกรรมรังแกกันร้อยละ 25.9 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดหนึ่งในประเทศไทย ที่พบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นร้อยละ 31.50 กลุ่มผู้ถูกรังแกร้อยละ 30.55 กลุ่มผู้รังแกผู้อื่นร้อยละ 3.41 และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกัพฤติกรรมรังแกกันร้อยละ 34.54 (รัศมีแสง หนูเป็นน้อยและคณะ, 2561) จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมรังแกกันในแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัพฤติกรรมรังแกกันเป็นไปในทางเดียวกันคือ พบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มผู้ถูกรังแกและกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น ตามลำดับ การที่พบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นมากกว่ากลุ่มอื่นอาจเป็นเพราะกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น มาจากการเปลี่ยนสถานะจากผู้ถูกรังแกเป็นผู้รังแกผู้อื่น (Choi & Park, 2018) โดยเมื่อถูกรังแกทำให้รู้สึกไม่พอใจที่เป็นฝ่ายถูกรังแก ผู้ถูกรังแกจะหาวิธีตอบโต้โดยการไปรังแกกลับ (Kristensen & Smith, 2003; Mihalas, Witherspoon, Harper, & Sovran, 2012) มีผลทำให้เปลี่ยนจากผู้ถูกรังแกกลายเป็นผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นในที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพฤติกรรมรังแกกันกับเพศของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นมีร้อยละของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่กลุ่มผู้ถูกรังแกและกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกัพฤติกรรมรังแกกันมีร้อยละของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกัการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า กลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นพบในวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง (Mizuta et al., 2018; Peeters

etal., 2010) วัยรุ่นหญิงจะถูกรังแกมากกว่าวัยรุ่นชาย (Arslan et al., 2011; Hye-Jin et al., 2017) ความแตกต่างของพฤติกรรมรังแกกันในเพศชายและเพศหญิงในแต่ละการศึกษา อาจเกิดจากการใช้แบบประเมินพฤติกรรมรังแกกันที่แตกต่างกัน ซึ่งในแบบประเมินจะมีข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกกันรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้พฤติกรรมรังแกกันแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันระหว่างเพศ ในการศึกษานี้ พบกลุ่มที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นในวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง อาจจะเป็นเพราะภาพลักษณ์ทางสังคมที่ยอมรับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง โดยเฉพาะทางด้านร่างกายของเพศชายมากกว่าเพศหญิง (Iossi Silva, Pereira, Mendonça, Nunes, & Oliveira, 2013) ในขณะที่วัยรุ่นหญิงจะถูกรังแกมากกว่าวัยรุ่นชาย อาจเป็นเพราะวัยรุ่นหญิงจะถูกรังแกโดยเพื่อนที่เป็นผู้หญิงด้วยกัน ซึ่งวัยรุ่นหญิงจะถูกรังแกโดยการใช้วาจาปลอ่ยข่าวลือ หรือไม่ให้เข้ากลุ่มมากกว่าวัยรุ่นชาย (Dukes, Stein, & Zane, 2010)

รูปแบบของพฤติกรรมรังแกกัน

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการถูกรังแกที่พบมากที่สุด คือ ใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน (ร้อยละ 54.1) รองลงมาคือ ใช้คำพูดไม่ดีที่เกี่ยวกับเชื้อชาติหรือผิวพรรณ (ร้อยละ 25.6) ตามลำดับ ในขณะที่รูปแบบของการรังแกผู้อื่นที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน (ร้อยละ 26.4) ใช้คำพูดไม่ดีที่เกี่ยวกับเชื้อชาติหรือผิวพรรณ (ร้อยละ 14.6) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการถูกรังแกและการรังแกผู้อื่นที่พบมากที่สุด จะเป็นรูปแบบการรังแกกันทางวาจา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า มีการใช้รูปแบบการ

รังแกกันทางวาจามากที่สุด (ชิตารัตน์ ปุระณะชัยศิริ และคณะ, 2558; เบญจพร อนุสนธิ์พรเพิ่ม และคณะ, 2558; Caliskan et al., 2019) จากผลการศึกษาที่พบรูปแบบการรังแกกันทางวาจาที่สุดนั้น อธิบายได้ว่ารูปแบบการรังแกกันทางวาจานั้นเกิดขึ้นได้ง่าย ในทุกเวลาและสถานที่ โดยการใช้วาจานั้น ไม่จำเป็นต้องมีการปะทะทำร้ายร่างกายกันให้ต้องเจ็บตัวแต่สิ่งที่ทำร้ายความรู้สึก ทำให้เสียใจ การรังแกด้านวาจาเป็นการกระทำที่สามารถทำได้ง่ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ต้องเข้าถึงตัว ไม่มีหลักฐานปรากฏให้เห็น (Laeheem, 2013)

สถานที่ที่ถูกรังแก

ผลการศึกษาพบว่า บริเวณที่นักเรียนถูกรังแกมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ในห้องเรียน (เวลาครูไม่อยู่) ทางเดินหน้าห้องเรียนหรือบันได และบริเวณสนามของโรงเรียน สอดคล้องกับรายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียนที่ผ่านมาโดย สมบัติ ตาปัญญา (2549) พบว่า 5 อันดับของสถานที่ที่ถูกรังแก คือ ในห้องเรียน (เวลาครูไม่อยู่) พบมากที่สุดร้อยละ 82 รองลงมาคือ ทางเดินหน้าห้องเรียนและบันได ร้อยละ 62.5 บริเวณสนามของโรงเรียนร้อยละ 52.4 จากการศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่นักเรียนมักจะถูกเพื่อนรังแกในห้องเรียน ขณะที่ครูไม่อยู่ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนไม่ได้อยู่ในความกำกัปกดูแล ทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอกว่าถูกรังแกได้ และในสถานที่อื่นๆ ที่พบว่าเป็นสถานที่ที่มักเกิดพฤติกรรมรังแกกันนั้น ล้วนเป็นสถานที่ที่ไม่ได้อยู่ในสายตาของครูหรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ในบางแห่งเช่น บริเวณสนามของโรงเรียน ก็มักจะมีนักเรียนวิ่งเล่นกันตามปกติ จึงเป็นบริเวณที่ครูหรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ในโรงเรียนไม่ได้ให้ความสนใจ นักเรียนจึงเลือกสถานที่ดังกล่าว

ในการรังแกกัน (Fekkes et al., 2005) ดังนั้นในการป้องกันหรือลดการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ควรจัดให้มีการเพิ่มจำนวนบุคลากรในโรงเรียนในการกำกับดูแลพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะสถานที่ที่พบว่ามึ้นักเรียนถูกรังแกมากที่สุด

ความคิด ความรู้สึกและปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเห็นคนถูกรังแกที่โรงเรียน ส่วนใหญ่มีความรู้สึกสงสารและอยากจะช่วยเหลือ (ร้อยละ 44.7) รองลงมาคือ กลุ่มที่รู้สึกสงสารนิดหน่อยและไม่รู้สึกอะไรมาก (ร้อยละ 35.7) ส่วนกลุ่มที่คิดว่าเขาจะไปทำอะไรมาและสมควรถูกรังแกพบร้อยละ 19.5 ส่วนปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อเห็นหรือเข้าใจว่ามีคนกำลังถูกรังแกอยู่พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนพยายามช่วยคนถูกรังแกทางใดทางหนึ่ง (ร้อยละ 28.9) รองลงมาคือ ไม่ได้ทำอะไร แต่มีความคิดว่าควรช่วยคนถูกรังแก (ร้อยละ 20.5) ส่วนกลุ่มที่มองดูเฉย ๆ ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ไม่ได้ทำอะไร และคิดว่าเป็นเรื่องปกติร้อยละ 15.8 และมีนักเรียนร้อยละ 6.1 ที่ตอบว่าจะเข้าร่วมรังแกด้วย

การพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำของนักเรียนเมื่อมีนักเรียนคนอื่นถูกรังแกพบว่า เมื่อเห็นคนถูกรังแก ส่วนใหญ่นักเรียนจะพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำเป็นบางครั้งร้อยละ 29.2 รองลงมาคือแทบจะไม่เคยทำเลยร้อยละ 22.8 เคยทำบ่อย ๆ ร้อยละ 18.8 เคยทำแทบทุกครั้งร้อยละ 15.8 และเคยทำนาน ๆ ครั้งเท่านั้นร้อยละ 13.4 นอกจากนี้ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นการเข้าร่วมรังแก ถ้ามีคนรังแกนักเรียนคนที่นักเรียนไม่ชอบอยู่แล้วพบว่า จะเข้าร่วมรังแกร้อยละ 9.2 บางทีอาจจะทำก็ได้ร้อยละ 18.4 ไม่รู้เหมือนกันร้อยละ 14.1 คงไม่หรือร้อยละ 9.4 ไม่ทำร้อยละ 31.3 และไม่ทำ

เด็ดขาดร้อยละ 17.6

จากผลการศึกษาสามารถจัดกลุ่มของผู้ที่เห็นเหตุการณ์รังแกกันออกเป็น 4 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมการรังแกและเข้าไปช่วยผู้ถูกรังแก 2) กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมการรังแกและมองดูเฉย ๆ 3) กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมการรังแกแต่สนับสนุนการรังแกกัน และ 4) กลุ่มที่เข้าร่วมการรังแก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่ากลุ่มที่อยู่ในเหตุการณ์รังแกกัน นอกเหนือจากผู้รังแกและผู้ถูกรังแก อีก 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่เข้าร่วมรังแก กลุ่มที่สนับสนุนการรังแก กลุ่มที่มองอยู่เฉย ๆ และกลุ่มที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก (Salmivalli et al., 1996) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ถ้ามีกลุ่มที่เข้าไปช่วยคนถูกรังแกมากจะทำให้มีพฤติกรรมรังแกกันลดลง ในขณะที่ถ้ามีกลุ่มที่ช่วยส่งเสริมการรังแกกันมากจะทำให้มีพฤติกรรมรังแกกันเพิ่มขึ้น (Salmivalli, Voeten, & Poskiparta, 2011) ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่จะพยายามเข้าไปช่วยคนถูกรังแก

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีความรู้สึกสงสารเห็นใจผู้ถูกรังแก มีแนวโน้มที่จะเข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก (Peets et al., 2015) ในขณะที่กลุ่มที่ขาดความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น ขาดความรู้สึกผิดชอบ มักจะเข้าร่วมหรือสนับสนุนการรังแก (Patrick, Rote, Gibbs, & Basinger, 2019) ในส่วนของกลุ่มที่มองเฉย ๆ ไม่เข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก อาจจะมีมุมมองที่หลากหลายเช่น อาจจะมองว่าพฤติกรรมรังแกกันเป็นการบันเทิงอย่างหนึ่ง หรือถ้าเข้าไปช่วยแล้วจะกลายเป็นผู้ถูกรังแกคนต่อไป (Brown, Birch, & Kancherla, 2005) หรืออาจจะเข้าไปช่วยแต่ไม่รู้วิธีการจะเข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก (Tamm & Tulviste, 2015) หรือไม่อยากเป็นศัตรูกับผู้รังแก หรือตำหนิผู้ถูกรังแก (Forsberg, Thornberg, &

Samuelsson, 2014) ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีนักเรียนร้อยละ 19.5 ที่คิดว่าผู้ถูกรังแกจะไปทำอะไรมาและสมควรถูกรังแก นอกจากนี้จากการศึกษาที่ผ่านมายังพบว่า กลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน มีความเชื่อมั่นว่า กลุ่มผู้ถูกรังแกสามารถที่จะจัดการกับปัญหาการรังแกกันได้ด้วยตนเอง (Frisén, Jonsson, & Persson, 2007)

การเข้ามาเกี่ยวข้องของเพื่อนในโรงเรียน พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ในโรงเรียนเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน

การบอกให้คนอื่นรับรู้ว่าการถูกรังแกผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เคยถูกรังแกได้บอกให้ผู้อื่นรับรู้บ้างแล้วร้อยละ 28.2 ในขณะที่นักเรียนร้อยละ 22.6 ยังไม่เคยบอกให้ใครรู้เลย ตามแนวคิด Approach/Avoidance model ของ Roth และ Cohen (1986) รูปแบบของการเผชิญปัญหาสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) การเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหา (Approach strategies) เป็นการเผชิญปัญหาโดยการดำเนินการหาวิธีการแก้ไขปัญหาวางแผนแก้ไขปัญหาลงมือแก้ไขปัญหา และการหาแหล่งสนับสนุนทางสังคม เพื่อแก้ไข จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป และ 2) การหลีกเลี่ยงการแก้ไขปัญหา (Avoidance strategies) เป็นการเผชิญปัญหาที่ช่วยให้บุคคลที่มีปัญหาลดความตึงเครียดลง แต่สาเหตุของปัญหายังคงอยู่ยังไม่ได้รับการแก้ไขหรือจัดการให้หมดไป จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการถูกรังแกแล้ว ผู้ถูกรังแกจะเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหา 2 รูปแบบคือ บอกให้ผู้อื่นรับรู้เกี่ยวกับการถูกรังแก (ร้อยละ 28.2) และการที่ยังไม่เคยบอกให้ใครรู้เลย (ร้อยละ 22.6) สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมามีพบว่า นักเรียนที่ถูกรังแกมีการขอความช่วยเหลือจากเพื่อน หรือหาแหล่งสนับสนุนทาง

สังคมอื่น เช่น บอกครูหรือบอกผู้ใหญ่คนอื่น ๆ (Kristensen & Smith, 2003) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ถูกรังแกยังใช้วิธีการเผชิญปัญหาโดยวิธีเก็บกดไว้ข้างใน ไม่ยอมบอกใครรับรู้การถูกรังแก (Smith & Shu, 2000) จากการศึกษาพบว่า ผู้ถูกรังแกที่มีแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ดี เช่น มีพ่อแม่ เพื่อน และครูคอยให้คำปรึกษา จะสามารถปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี (Demaray & Malecki, 2003) ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ถูกรังแกใช้การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในอยู่เสมอ จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา เช่น ภาวะซึมเศร้า และเกิดความคิดฆ่าตัวตายได้ (Pranjic & Bajraktarevic, 2010)

ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่ผู้ถูกรังแกบอกเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันขึ้นพบว่า ส่วนใหญ่จะบอกเพื่อนร้อยละ 25.2 รองลงมาคือบอกพี่หรือน้องตนเองร้อยละ 16 บอกครูประจำชั้นร้อยละ 15.3 บอกพ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนร้อยละ 14.6 ที่เหลือคือ มีการบอกกับบุคลากรอื่นในโรงเรียนที่ไม่ใช่ครูประจำชั้น และบุคคลอื่น ๆ ร้อยละ 12.9 จากการศึกษาที่ผ่านมามีพบว่า นักเรียนที่ถูกรังแกจะขอความช่วยเหลือจากการบุคคลใด ขึ้นกับบริบทของอายุเพศและสถานการณ์ทางสังคมอื่นๆ (Buxton, Potter, & Bostic, 2013) ในการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่า บุคคลในกลุ่มผู้ถูกรังแกบอกเกี่ยวกับการรังแกเป็นอันดับแรก ๆ จะเป็นบุคคลใกล้ชิดที่มีวัยใกล้เคียงกัน เช่น บอกเพื่อน พี่หรือน้อง ในขณะที่บอกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ เช่น ครูประจำชั้น พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนรองลงมาสอดคล้องกับการศึกษาโดยสมบัติ ตาปัญญา (2549) ที่พบว่า เมื่อนักเรียนถูกรังแกจะบอกเพื่อนมากที่สุด การที่นักเรียนที่ถูกรังแกบอกเพื่อนเป็นอันดับแรก ๆ อาจเป็นเพราะเมื่อบอกเพื่อนแล้ว จะได้รับการช่วยเหลือ

ให้รอดพ้นจากการถูกรังแกได้เร็ว เพราะอยู่ใกล้ชิด
ในโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่น (Cowie, 2000)

**การพยายามห้ามหรือหยุดการกระทำของ
ครูหรือผู้ใหญ่เมื่อนักเรียนถูกรังแก** ผลการศึกษา
พบว่าเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ส่วนใหญ่ครูหรือ
ผู้ใหญ่พยายามห้ามหรือหยุดการกระทำนั้น (ร้อยละ
55.1) โดย เคยทำแทบทุกครั้งร้อยละ 15.8 เคยทำ
บ่อยๆ ร้อยละ 12.5 เคยทำเป็นบางครั้งร้อยละ 13.6
เคยทำนาน ๆ ครั้งเท่านั้นร้อยละ 13.2 แต่ก็จะมี
จำนวนร้อยละ 44.9 ที่แทบจะไม่เคยห้ามหรือ
หยุดการกระทำเลย ส่วนการจัดการกับปัญหาการ
รังแกกันของครูประจำชั้น เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน
พบว่าส่วนใหญ่ครูประจำชั้นจะมีการจัดการเกี่ยวกับ
การรังแกกันของนักเรียน (ร้อยละ 75.3) โดยทำมาก
ทีเดียวร้อยละ 19.1 ทำค่อนข้างมากร้อยละ 19.8
ทำบ้างเหมือนกันร้อยละ 24.2 ทำค่อนข้างน้อย
ร้อยละ 12.2 แต่ก็จะมีจำนวนร้อยละ 24.7 ที่ทำน้อย
มากหรือไม่ได้ทำเลย จากผลการศึกษาครั้งนี้ จะเห็น
ได้ว่าส่วนใหญ่ครู ครูประจำชั้นหรือผู้ใหญ่พยายาม
ห้ามหรือหยุดเมื่อเห็นหรือรับรู้ที่นักเรียนถูกรังแก
สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า ร้อยละ
83.6 ของครูที่เข้าร่วมการศึกษาได้มีการเรียกผู้รังแก
และผู้ถูกรังแกเข้าไปพูดคุยเกี่ยวกับการรังแกกัน
(Dake, Price, Telljohann, & Funk, 2003) โดยที่เมื่อ
ครูหรือผู้ใหญ่เข้าไปช่วยจัดการดูแลแล้ว จะช่วย
ลดปัญหาพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนลงได้
(Veenstra et al., 2014) ในขณะที่ในบางการศึกษา
พบว่าเมื่อบอกครูแล้ว ครูไม่ได้ดำเนินการใดๆ เมื่อ
มีการรังแกกันเกิดขึ้น (Sahli et al., 2018) ซึ่งผลจาก
การศึกษาครั้งนี้พบว่า มีนักเรียนจำนวนร้อยละ
44.9 ที่ตอบว่าครูหรือผู้ใหญ่แทบจะไม่เคยห้ามหรือ
หยุดการกระทำเลย อาจเป็นเพราะมีนักเรียนที่

ถูกรังแกจำนวนน้อยที่บอกให้ครูหรือผู้ใหญ่รับทราบ
เกี่ยวกับการถูกรังแก (ร้อยละ 15.3) ทำให้มีบางส่วนหนึ่ง
ที่ตอบว่าครูหรือผู้ใหญ่ไม่เคยห้าม ซึ่งสอดคล้องกับ
การศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า นักเรียนที่ถูกรังแกมักจะ
ไม่ค่อยบอกครู หรือพ่อแม่ เกี่ยวกับการถูกรังแกที่
โรงเรียน แต่ถ้าครูหรือพ่อแม่ได้รับรู้แล้ว จะพยายาม
หาวิธีจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรม
รังแกกัน (Smith & Shu, 2000) นอกจากนี้จาก
การศึกษาของ Fekkes และคณะ (2005) ยังพบว่า
ประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนที่ถูกรังแกจะไม่บอก
ครูประจำชั้นว่าตนเองถูกรังแก แต่เมื่อครูทราบ
เกี่ยวกับการรังแก ครูจะพยายามเข้าไปหยุดการ
รังแกกันบ่อยครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. ผลการศึกษานี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่
มีประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกกัน ไม่ว่าจะเป็น
เป็นกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้ง
ผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแก ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมา
พบว่า กลุ่มดังกล่าวถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือ จะมี
โอกาสเกิดปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาพฤติกรรม
ตามมา ดังนั้นพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตที่
รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในนักเรียน สามารถใช้
แบบสอบถามพฤติกรรมรังแกกันในการคัดกรอง
และค้นหากลุ่มเสี่ยงเพื่อช่วยให้การช่วยเหลือได้เร็ว
ป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวชที่จะ
เกิดขึ้นตามมาได้

2. จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่อยู่ใน
เหตุการณ์พฤติกรรมรังแกกัน โดยเฉพาะกลุ่มที่
เข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก มีความสำคัญในการที่จะ
ช่วยป้องกันและลดการเกิดพฤติกรรมรังแกกันได้

ดังนั้นพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตควรที่จะคัดกรองกลุ่มดังกล่าว นำมาสนับสนุนศักยภาพ เพื่อที่กลุ่มนี้จะได้ช่วยเหลือผู้ที่ถูกรังแกต่อไป

3. ผลจากการศึกษาพบว่า ยังมีผู้ถูกรังแกที่ใช้วิธีจัดการกับปัญหาพฤติกรรมรังแกกันโดยการไม่บอกใคร ทำให้ครูไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ พยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิตสามารถใช้ผลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาโปรแกรมป้องกันพฤติกรรมรังแกกัน โดยการให้ความรู้และปรับทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกกันโดยมีนักเรียน ครูและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในโปรแกรม

ด้านการวิจัย

ควรมีการศึกษาปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ลักษณะของกลุ่มที่อยู่ในเหตุการณ์การรังแกกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมรังแกกันกับปัญหาสุขภาพจิตด้านต่างๆ การจัดการของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียน เป็นต้น เพื่อเกิดความเข้าใจในสภาพปัญหามากขึ้น นำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมป้องกันปัญหาพฤติกรรมรังแกกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กอร์ปบุญ ภาวะกุล และปราโมทย์ สุขนิษฐ์. (2554). การศึกษาพฤติกรรมรังแกข่มขู่กับระดับความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเองในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 56(1), 35-44.

เกษตรชัย และหิมน. (2556). *พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สงขลา: คณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยสงขลานครินทร์.

ชุตินาถ ศักรินทร์กุล, และ อลิสสา วัชรสินธุ. (2557). ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้นเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 59(3), 221-230.

ทัศนาศ ทวีคุณ. (2558). พฤติกรรมรังแกกันในเด็กและวัยรุ่น: ปัจจัยเสี่ยง ปัจจัยปกป้อง และความแข็งแกร่งในชีวิต. ใน พัชรินทร์ นินทจันทร์ (บรรณาธิการ), *ความแข็งแกร่งในชีวิต: แนวคิด การประเมินและการประยุกต์ใช้* (น. 115-134). กรุงเทพฯ: จุฑทอง.

ธิดารัตน์ ปุระณะชัยศิริ, สิริรัตนา ปัญญาภาส และ จิตวี แก้วพรสวรรค์. (2558). กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการถูกรังแกของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 60(4), 275-286.

นิอร บุญเพื่อน. (2554). *การศึกษาพฤติกรรมการรังแกกับปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรบัณฑิต สาขากุมารเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล.

เบญจพรอนุสนธิ์พรเพิ่มและคมสันต์เกียรติรุ่งฤทธิ์. (2558). ความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมรังแกข่มขู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 60(3), 81-192.

- รัศมีแสง หนูเป็นน้อย, พัศนา ทวีคุณ และพัชรินทร์ นินทจันทร์. (2561). การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 32(3), 13-32.
- สมบัติ ตาปัญญา. (2549). *รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน*. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Arslan, S., Savaser, S., & Yazgan, Y. (2011). Prevalence of peer bullying in high school students in Turkey and the roles of socio-cultural and demographic factors in the bullying cycle. *Indian Journal of Pediatrics*, 78(8), 987-992.
- Bonanno, R. A., & Hymel, S. (2013). Cyberbullying and internalizing difficulties: Above and beyond the impact of traditional forms of bullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(5), 685-697.
- Brown, S. L., Birch, D. A., & Kancherla, V. (2005). Bullying perspectives: Experiences, attitudes, and recommendations of 9- to 13-year-olds attending health education centers in the United States. *Journal of School Health*, 75(10), 384-392.
- Buxton, D., Potter, M. P., & Bostic, J. Q. (2013). Coping strategies for child bully-victims. *Pediatric Annals*, 42(4), 57-61.
- Çalışkan, Z., Evgin, D., Bayat, M., Caner, N., Kaplan, B., Öztürk, A., et al. (2019). Peer bullying in the preadolescent stage: Frequency and types of bullying and the affecting factors. *Journal of Pediatric Research*, 6(3), 169-179.
- Calvete, E., Fernández-González, L., González-Cabrera, J. M., & Gámez-Guadix, M. (2018). Continued bullying victimization in adolescents: Maladaptive schemas as a mediational mechanism. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(3), 650-660.
- Chang, F. C., Lee, C. M., Chiu, C. H., Hsi, W. Y., Huang, T. F., & Pan, Y. C. (2013). Relationships among cyberbullying, school bullying, and mental health in Taiwanese adolescents. *Journal of School Health*, 83(6), 454-462.
- Choi, B., & Park, S. (2018). Who becomes a bullying perpetrator after the experience of bullying victimization? The moderating role of self-esteem. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(11), 2414-2423.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cowie, H. (2000). Bystanding or standing by: Gender issues in coping with bullying in English schools. *Aggressive Behavior*, 26(1), 85-97.
- Craig, W., Harel-Fisch, Y., Fogel-Grinvald, H., Dostaler, S., Hetland, J., Simons-Morton, B., ... & Pickett, W. (2009). A cross-national profile of bullying and victimization among

- adolescents in 40 countries. *International Journal of Public Health*, 54(2), 216-224.
- Dake, J. A., Price, J. H., Telljohann, S. K., & Funk, J. B. (2003). Teacher perceptions and practices regarding school bullying prevention. *Journal of School Health*, 73(9), 347-355.
- Demaray, K., & Malecki, K. (2003). Perceptions of the frequency and importance of social support by students classified as victims, bullies, and bully/victims in an urban middle school. *Journal of School Psychology Review*, 32(3), 471-489.
- Donoghue, C., Almeida, A., Brandwein, D., Rocha, G., & Callahan, I. (2014). Coping with verbal and social bullying in middle school. *International Journal of Emotional Education*, 6(2), 40-53.
- Dukes, R. L., Stein, J. A., & Zane, J. I. (2010). Gender differences in the relative impact of physical and relational bullying on adolescent injury and weapon carrying. *Journal of School Psychology*, 48(6), 511-532.
- Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). GPOWER: A general power analysis program. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 28(1), 1-11.
- Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2005). Bullying: Who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behavior. *Health Education Research*, 20(1), 81-91.
- Ford, R., King, T., Priest, N., & Kavanagh, A. (2017). Bullying and mental health and suicidal behavior among 14- to 15-year-olds in a representative sample of Australian children. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 51(9), 897-908.
- Forsberg, C., Thornberg, R., & Samuelsson, M. (2014). Bystanders to bullying: Fourth- to seventh-grade students' perspectives on their reactions. *Research Papers in Education*, 29(5), 557-576.
- Frisén, A., Jonsson, A., & Persson, C. (2007). Adolescents' perception of bullying: Who is the victim? who is the bully? what can be done to stop bullying? *Adolescence*, 42(168), 749-761.
- Gofin, R., & Avitzour, M. (2012). Traditional versus internet bullying in junior high school students. *Maternal and Child Health Journal*, 16(8), 1625-1635.
- Hye-Jin, S., Young-Eun, J., Moon-Doo, K., & Won-Myong, B. (2017). Factors associated with bullying victimization among Korean adolescents. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 13, 2429-2435.
- Kanetsuna, T., Smith, P. K., & Morita, Y. (2006). Coping with bullying at school: Children's recommended strategies and attitudes to school-based interventions in England and Japan. *Aggressive Behavior*, 32(6), 570-580.

- Karlsson, E., Stickley, A., Lindblad, F., Schwab-Stone, M., & Ruchkin, V. (2014). Risk and protective factors for peer victimization: a 1-year follow-up study of urban American students. *European Child & Adolescent Psychiatry, 23*(9), 773-781.
- Kristensen, S. M., & Smith, P. K. (2003). The use of coping strategies by Danish children classed as bullies, victims, bully/victims, and not involved, in response to different (hypothetical) types of bullying. *Scandinavian Journal of Psychology, 44*(5), 479-488.
- Laeheem, K. (2013). Bullying behavior among primary school students in Islamic private schools in Pattani Province. *Social Sciences, 34*(3), 500-513.
- Lösel, F., & Bender, D. (2011). Emotional and antisocial outcomes of bullying and victimization at school: A follow-up from childhood to adolescence. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research, 3*(2), 89-96.
- Iossi Silva, M., Pereira, B., Mendonça, D., Nunes, B., & Oliveira, W. (2013). The involvement of girls and boys with bullying: An analysis of gender differences. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 10*(12), 6820-6831.
- Mihalas, S. T., Witherspoon, R.G., Harper, M. E., & Sovran, B. A. (2012). The moderating effect of teacher support on depression and relational victimization in minority middle school students. *International Journal of Whole Schooling, 8*(1), 40-62.
- Mizuta, A., Okada, E., Nakamura, M., Yamaguchi, H., & Ojima, T. (2018). Association between the time perspective and type of involvement in bullying among adolescents: A cross sectional study in Japan. *Japan Journal of Nursing Science, 15*(2), 156-166.
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Journal of the American Medical Association, 285*(16), 2094-2100.
- Olafsen, N., & Viemero, V. (2000). Bully/victim problems and coping with stress in school among 10- to 12-year old pupils in Åland, Finland. *Aggressive Behavior, 26*, 57-65.
- Olweus, D. (1996a). Bullying at School: Knowledge base and an effective intervention program. *Annals of the New York Academy of Sciences, 794*(1), 265-276.
- Olweus, D. (1996b). *The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire*. Bergen, Norway : University of Bergen.
- Owusu, A., Hart, P., Oliver, B., & Kang, M. (2011). The association between bullying and psychological health among senior high school students in Ghana, West Africa. *Journal of School Health, 5*(81), 231-238.

- Patrick, R. B., Rote, W. M., Gibbs, J. C., & Basinger, K. S. (2019). Defend, stand by, or join in?: The relative influence of moral identity, moral judgment, and social self-efficacy on adolescents' bystander behaviors in bullying situations. *Journal of Youth and Adolescence, 48*(10), 2051-2064.
- Peeters, M., Cillessen, A. H. N., & Scholte, R. H. J. (2010). Clueless or powerful? Identifying subtypes of bullies in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 39*(9), 1041-1052.
- Peets, K., Pöyhönen, V., Juvonen, J., & Salmivalli, C. (2015). Classroom norms of bullying alter the degree to which children defend in response to their affective empathy and power. *Developmental Psychology, 51*(7), 913-920.
- Pöyhönen, V., Juvonen, J., & Salmivalli, C. (2012). Standing up for the victim, siding with the bully or standing by? Bystander responses in bullying situations. *Social Development, 21*(4), 722-741.
- Pranjic, N., & Bajraktarevic, A. (2010). Depression and suicide ideation among secondary school adolescents involved in school bullying. *Primary Health Care Research and Development, 11*(4), 349-362.
- Roth, S., & Cohen, J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American Psychologist, 41*(7), 813-819.
- Sahli, J., Mellouli, M., Ghardallou, M. E., Limam, M., Gallas, M., Ammar, A., ... Zedini, C. (2018). Bullying among Tunisian middle school students: The prevalence, psychosocial associated factors and perceived involvement of parents, teachers and classmates. *Journal of Research in Health Sciences, 18*(2), 1-6.
- Saiz, M. J. S., Chacón, R. M. F., Abejar, M. G., Parra, M. D. S., Rubio, M. E. L., & Jiménez, S. Y. (2019). Personal and social factors which protect against bullying victimization. *Enfermería Global, 18*(2), 13-24.
- Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior, 22*(1), 1-15.
- Salmivalli, C., Voeten, M., & Poskiparta, E. (2011). Bystanders matter: Associations between reinforcing, defending, and the frequency of bullying behavior in classrooms. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 40*(5), 668-676.
- Smith, P. K., & Shu, S. H. U. (2000). What good schools can do about bullying: Findings from a survey in English schools after a decade of research and action. *Childhood, 7*(2), 193-212.
- Smith, J., Twemlow, S. W., & Hoover, D. W. (1999). Bullies, victims and bystanders: A method

of in-school intervention and possible parental contributions. *Child Psychiatry and Human Development*, 30(1), 29-37.

Tamm, A., & Tulviste, T. (2015). The role of gender, values, and culture in adolescent bystanders' strategies. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(3), 384-399.

Veenstra, R., Lindenberg, S., Huitsing, G., Sainio, M., & Salmivalli, C. (2014). The role of teachers in bullying: The relation between antibullying attitudes, efficacy, and efforts to reduce bullying. *Journal of Educational Psychology*, 106(4), 1135-1143.

Von Marées N, & Petermann F. (2010). Bullying in German primary schools: Gender differences, age trends and influence of parents' migration and educational backgrounds. *School Psychology International*, 31(2), 178-198.

Wilson, M., Dunlavy, A., & Berchtold, A. (2013). Determinants for bullying victimization among 11-16-year-olds in 15 low-and middle-income countries: A multi-level study. *Social Sciences*, 2(4), 208-220.

Yang, S. J., Stewart, R., Kim, J. M., Kim, S. W., Shin, I. S., Dewey, M. E., ... & Yoon, J. S. (2013). Differences in predictors of traditional and cyber-bullying: A 2-year longitudinal study in Korean school children. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 22(5), 309-318.